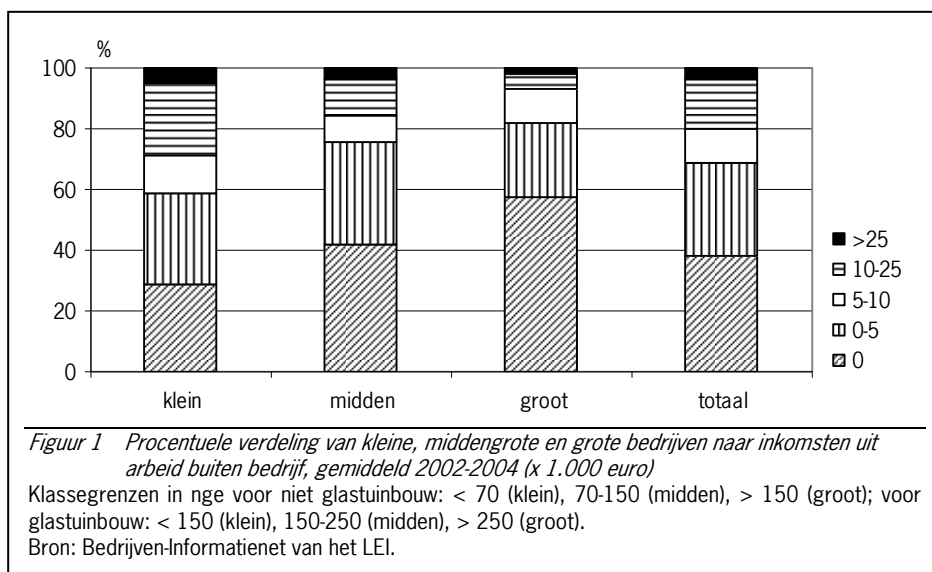

INKOMSTEN VAN BUITEN HET BEDRIJF: VOORAL BELANGRIJK VOOR KLEINE BEDRIJVEN*Walter van Everdingen en Kees de Bont*

Inkomsten van buiten het landbouwbedrijf zijn voor veel kleine bedrijven een noodzakelijke aanvulling op het bedrijfsinkomen. Deze inkomsten beslaan op een kleiner bedrijf gemiddeld een groter deel van het totale inkomen, maar ook in absolute bedragen zijn deze inkomsten op de kleine bedrijven hoger dan op de grote bedrijven. De inkomsten van buiten het bedrijf zijn dan ook op de kleine bedrijven van meer belang om het bedrijf te kunnen blijven voortzetten.

Werk buiten het bedrijf

Vooral op veel kleine bedrijven wordt door de ondernemer of diens partner ook buiten het bedrijf gewerkt. Bij ruim 40% zijn deze neveninkomsten hoger dan 5.000 euro per jaar¹ (figuur 1). Bij een kwart van de kleine bedrijven gaat het om een bedrag tussen 10.000 en 25.000 euro. Hierin onderscheiden zij zich van de grote bedrijven, waarvan 60% geen inkomsten uit arbeid buiten het bedrijf heeft en maar 5% een bedrag tussen 10.000 en 25.000 euro. Gemiddeld zijn de inkomsten uit arbeid buiten het bedrijf op de kleine bedrijven dan ook duidelijk hoger dan op de middengrote en grote bedrijven (tabel 1). Overigens zijn er wel verschillen tussen de bedrijfstypen. In de glastuinbouw zijn de inkomsten uit arbeid buiten het bedrijf van minder groot belang (tabel 2). Behalve inkomsten uit arbeid worden er ook neveninkomsten behaald met kapitaal en overige inkomsten. Die laatste categorie bedraagt gemiddeld ongeveer 4.000 euro per bedrijf en bevat onder meer uitkeringen van arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, kinderbijslag en AOW.

¹ Het gaat hier om de inkomsten uit arbeid in dienst van een werkgever. De inkomsten uit werk voor derden (agrarisch loonwerk) zijn gerekend bij de inkomsten uit het bedrijf.

Tabel 1 *Inkomensvorming naar bedrijfsomvang, gemiddeld 2002-2004 (x 1.000 euro)*

	Bedrijfsomvang			Totaal
	Klein	Midden	Groot	
Aantal bedrijven (%)	45	39	16	100
Gezinsinkomen uit bedrijf	13,5	31,0	65,1	28,4
Inkomsten buiten bedrijf	11,9	8,6	8,0	10,0
w.v. arbeid	6,5	3,9	2,7	4,9
vermogen	1,4	1,0	0,4	1,1
overig	4,1	3,7	4,9	4,1
Totaal gezinsinkomen	25,5	39,6	73,1	38,4

Klassegrenzen in nge voor niet glastuinbouw: < 70 (klein), 70-150 (midden), > 150 (groot); voor glastuinbouw: < 150 (klein), 150-250 (midden), > 250 (groot).

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Tabel 2 *Inkomsten uit arbeid buiten het bedrijf naar bedrijfsomvang per type in 2004 (x 1.000 euro)*

	Klein	Midden	Groot
Melkvee	7,4	4,5	2,2
Varkens	8,3	3,3	2,2
Akkerbouw	7,9	1,5	3,0
Glastuinbouw	2,9	2,4	4,0

Klassegrenzen in nge voor niet glastuinbouw: < 70 (klein), 70-150 (midden), > 150 (groot); voor glastuinbouw: < 150 (klein), 150-250 (midden), > 250 (groot).

Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Inkomen kleine bedrijven toch lager

Het inkomen uit bedrijf is gemiddeld hoger naarmate het bedrijf groter is (tabel 1). Zo ligt het gemiddelde inkomen uit bedrijf van de bedrijven vanaf 100 nge aanzienlijk hoger dan dat van de kleine bedrijven (tabel 3). De bedrijven tot 70 nge hebben gemiddeld wel de hoogste inkomsten van buiten het bedrijf, vooral door het inkomen uit arbeid. Veel kleinere bedrijven weten dus de lagere bedrijfsinkomens enigszins te compenseren met neveninkomsten. Desondanks blijven er grote verschillen bestaan tussen wat bedrijven als totaal aan inkomen weten te behalen. Voor de kleinste bedrijven (tot 40 nge) is, ondanks het relatief hoge inkomen van buiten het bedrijf, het totale gezinsinkomen nog onvoldoende om de uitgaven voor het gezin en belastingen te betalen; voor deze bedrijven eindigde het jaar 2004 met ontsparringen. De bedrijven in de volgende omvangklasse (40-70 nge) zijn er echter door de inkomsten van buiten het bedrijf wel in geslaagd om positief te eindigen. Zij realiseren dat overigens ook door lagere gezinsbestedingen dan de grotere bedrijven. Het naarmate de bedrijven groter zijn oplopende bedrag aan gezinsbestedingen heeft overigens ook te maken met het aantal gezinnen per bedrijf. Op de grotere bedrijven moeten vaak meer gezinnen van het inkomen rondkomen. Geconcludeerd kan dan ook worden dat inkomsten uit arbeid van buiten het bedrijf vooral belangrijk zijn voor kleinere bedrijven, maar dat deze ook voor sommige grotere bedrijven van betekenis kunnen zijn. Voor de kleinste bedrijven blijft ook met deze inkomsten het totale inkomen echter nog wel onvoldoende. Deze bedrijven blijven vaak onder de voor zelfstandigen vastgestelde minimuminkomensgrens van ongeveer 22.000 euro.

Tabel 3 *Inkomensvorming en -besteding op totaal land- en tuinbouwbedrijven, naar bedrijfsomvang, 2004*

	<40 nge	40-70 nge	70-100 nge	100-150 nge	150-200 nge	200-350 nge	> 350nge
Gezinsinkomen uit bedrijf	6.200	20.700	25.300	45.300	53.400	77.000	124.000
Inkomsten van buiten bedrijf	15.800	16.100	14.100	10.900	12.700	11.100	10.600
<i>w.v. Arbeid</i>	<i>7.500</i>	<i>7.600</i>	<i>4.500</i>	<i>4.100</i>	<i>6.000</i>	<i>2.900</i>	<i>3.100</i>
<i>overige inkomsten</i>	<i>8.300</i>	<i>8.500</i>	<i>9.600</i>	<i>6.800</i>	<i>6.700</i>	<i>8.300</i>	<i>7.500</i>
Totaal gezinsinkomen	22.000	36.800	39.400	56.200	66.100	88.100	134.600
Belastingen	4.100	400	1.100	-100	2.500	7.100	12.000
Gezinsbestedingen	26.200	27.200	37.400	41.000	56.400	58.200	63.400
Besparingen	-8.300	9.200	900	15.300	7.200	22.900	59.300

Meer informatie:

Over de lage-inkomensproblematiek van land- en tuinbouwbedrijven is in *Agri-Monitor* gerapporteerd in juni 2006